

FIP - CORONAVIRUS SARS-CoV-2

Informacije i privremene smernice za farmaceute i apotekarsku delatnost

FIP je, na sajtu <https://www.fip.org/coronavirus> objavio dokument CORONAVIRUS SARS-CoV-2 koji ima za cilj davanje relevantnih informacija i smernica o epidemiji koronavirusa - a posebno novom koronavirusu SARS-CoV-2 (CoVID19) za farmaceute, kako u kontekstu primarne nege (tj. apoteke u primarnoj zdravstvenoj ustanovi), tako i u bolničkim uslovima, kao i za farmaceute koji rade kao biohemičari u laboratorijama za medicinsku analizu. Dokument nudi i set referenci sa više informacija.

Koronavirusne infekcije mogu se sprečiti i izbijanje epidemije može se zaustaviti aktivnim angažovanjem zakonodavca, zdravstvenih radnika, medija i zajednice, kao što je pokazano u prethodnim pojavama epidemija koronavirusa, kao što je 2003. bilo SARS-CoV (Teški akutni respiratorni sindrom Koronavirus) ili 2012. godine sa MERS-CoV (Respiratorni sindrom bliskoistočnog koronavirusa). Ovaj dokument ima za cilj da pomogne farmaceutima i farmaceutskim tehničarima u sprečavanju širenja bolesti i doprinosi njenom efikasnom upravljanju u zdravstvenom sistemu.

Odgovornosti i uloga farmaceuta u apotekama

Apoteke u zemljama pogođenim epidemijama često su prva tačka kontakta sa zdravstvenim sistemom za one koji su zabrinuti za svoje zdravlje ili jednostavno žele pouzdane informacije i savete.

Apotekari imaju odgovornost da:

- Obezbede odgovarajuće zalihe farmaceutskih proizvoda (lekova, maski, itd.) kako bi se zadovoljila potražnja
- Pruže informacije i rade na edukaciji javnosti
- Savetovanje
- Upućivanje
- Promovisanje prevencije bolesti
- Promovisanje kontrole infekcije
- Preventivne mere
- Ohrabrivanje pojedinaca i porodica sa sumnjom na akutne respiratorne bolesti SARS-CoV-2 da zatraže lečenje u zdravstvenim ustanovama koje poseduju odgovarajući kadar i opremu za lečenje takvim pacijentima.

Centri za primarnu njegu, apoteke ili druge zdravstvene ustanove (uključujući i one tradicionalne medicine) koje nemaju takvo okruženje i opremu mogu igrati ključnu ulogu u prevenciji bolesti, ali nisu odgovarajuće ustanove za lečenje ili zbrinjavanje obolelih

pacijenta. Napori da se leče pacijenti u neadekvatnim okruženjima mogu dovesti u opasnost zdravstvene radnike i druge ljude.

Pored toga, rukovodstvo apoteka treba da razmotri sledeće mere, prema preporukama Kineske farmaceutske asocijacije, 2020. (12. februar):

1. Napraviti planove za slučaj nužde i tok rada
2. Organizovati obuku kompletnog osoblja
3. Fokusirati se na zdravstveno stanje farmaceuta
4. Zaštititi sve zaposlene u apoteci
5. Pojačati praćenje infekcija farmaceuta
6. Obezbediti odgovarajuće čišćenje i dezinfekciju prostorija
7. Organizovati podršku za pacijente
8. Edukovati pacijente
9. Kontrolisati i umanjiti mogućnost izlaganja infekcijama
10. Pojačati upravljanje medicinskim otpadom

Postupci i radnje koje treba preduzeti u apoteci:

1. Higijenu disajnih puteva treba da sprovede svi, posebno bolesne osobe. Respiratorna higijena odnosi se na pokrivanje usta i nosa tokom kašljanja ili kihanja medicinskim maskama, hiruškim i drugim maskama, maramicama i ubrusima ili savijenim laktom, a zatim higijenom ruku.

2. Bacite materijale koji su korišćeni za prekrivanje usta ili nosa ili ih nakon upotrebe na odgovarajući način očistite (npr. Perite platnene maramice koristeći sapun ili deterdžent i vodu).

3. Izbegavajte direktan kontakt sa telesnim tečnostima, posebno oralnim ili respiratornim sekrecijama i stolicom. Koristite jednokratne rukavice i zaštitu očiju za pružanje nege oralne i respiratorne prirode i prilikom rukovanja sa stolicom, urinom i otpadom. Pre i posle uklanjanja rukavica održavajte higijenu ruku.

4. Rukavice, tkiva, maske i drugi otpad poreklom od bolesne osobe ili onih koji se brinu o bolesnim osobama, treba da se odlože u zatvoreni kontejner u sobi bolesne osobe pre odlaganja sa drugim kućnim otpadom.

5. Izbegavajte druge vrste mogućeg izlaganja bolesnim osobama ili kontaminiranim stvarima u njihovom neposrednom okruženju (npr. izbegavanje deljenja četkica za zube, cigareta, pribora za jelo, posuđa, pića, peškira, krpa ili posteljine). Pribor za jelo i posuđe mogu se očistiti sapunom ili deterdžentom i vodom nakon upotrebe i ponovo koristiti, ne moraju da se bacaju.

6. Očistite i dezinficirajte često dodirane površine poput noćnih ormarića, prekrivača i ostalog nameštaja za spavaće sobe običnim dezinfekcionim sredstvom za domaćinstvo koje sadrži razblaženi rastvor za beljenje (1 deo izbeljivača u 99 delova vode).

7. Očistite i dezinfikujte površine kupatila i toaleta najmanje jednom dnevno običnim dezinfekcionim sredstvom za domaćinstvo koje sadrži razblaženi rastvor za beljenje (1 deo izbeljiva u 99 delova vode).

8. Očistite odeću, posteljinu, peškire za ruke i telo itd. obolelih osoba, običnim praškom za pranje rublja ili mašinsko pranje na 60-90 ° C uobičajenim deterdžentom za domaćinstvo i temeljno ih osušite. Kontaminiranu posteljinu stavite u kesu za pranje rublja. Ne tresti prljav veš. Pojedine države mogu razmotriti mere kojima se osigurava da se otpad odlaže na sanitarnoj deponiji, a ne na otkrivenom otvorenom đubrištu, gde god je to moguće. Mogu biti potrebne dodatne mere za sprečavanje nehigijenske upotrebe rukavica i maski i izbegavanje direktnog kontakta kože i odeće sa kontaminiranim materijalima.

9. Koristite jednokratne rukavice, zaštitu za oči i zaštitnu odeću (npr. plastične kecelje) za čišćenje ili rukovanje površinama, odećom ili posteljinom zaprljanom telesnim tečnostima. Pre i posle uklanjanja rukavica održavajte higijenu ruku. (SZO, 2020.)

Upotreba maski

Nošenje medicinske maske jedna je od preventivnih mera za ograničavanje širenja određenih respiratornih bolesti, uključujući SARS-CoV-2, na zahvaćena područja. Međutim, sama upotreba maske nije dovoljna da bi se obezbedio adekvatan nivo zaštite i trebalo bi da se usvoje druge podjednako relevantne mere.

Ako se koriste maske, ova mera mora biti kombinovana sa higijenom ruku i drugim merama za kontrolu infekcije i prevencije radi sprečavanja prenošenja SARS-CoV-2 sa čoveka na čoveka.

Svetska zdravstvena organizacija preporučuje da zdravstveni radnici:

- Nose medicinsku masku prilikom ulaska u sobu u koju su primljeni pacijenti za koje se sumnja ili potvrđeno da su zaraženi SARS-CoV-2 i u bilo kojoj situaciji nege koja se pruža sumnjivom ili potvrđenom slučaju;
- Koriste NANO MASKE kakve propisuje američki Nacionalni institut za zaštitu na radu (NIOSH), sertifikovan N95, standard Evropske FFP2 Evropske unije (EU), ili slično pri izvođenju postupaka generisanja aerosola, kao što su intubacija u tragovima, invazivna ventilacija, traheotomija, kardiopulmonalna reanimacija, manuelna ventilacija pre intubacije i bronhoskopije.

Američki centri za kontrolu i prevenciju bolesti (CDC) izdali su smernice o tri ključna faktora da bi respirator - maska bila efikasna:

1. Respirator se mora pravilno staviti i nositi tokom izlaganja.
2. Respirator mora da bude čvrsto prislonjen uz lice korisnika kako bi se osiguralo da nema praznina između korisnikove kože i maske - respiratora.
3. Respiratorski filter u maski mora da uhvati više od 95% čestica iz vazduha koji prolazi kroz njega. (Centri za kontrolu i prevenciju bolesti)

Three Key Factors Required for a Respirator to be Effective

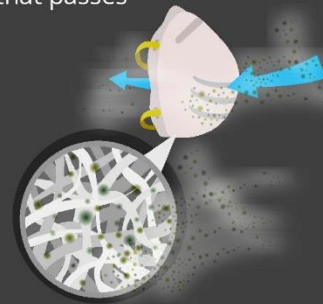

① The respirator must be put on correctly and worn during the exposure.

② The respirator must fit snugly against the user's face to ensure that there are no gaps between the user's skin and respirator seal.

③ The respirator filter must capture more than 95% of the particles from the air that passes through it.

*If your respirator has a metal bar or a molded nose cushion, it should rest over the nose and not the chin area.

Dezificijensi za ruke

Apoteke imaju važnu ulogu u zdravstvenom sistemu u podizanju svesti o važnosti učestalog i odgovarajućeg pranja ruku i skladištenjem ili pripremanjem sredstva za dezinfekciju ruku na bazi alkohola.

Higijena ruku ključna je za sprečavanje širenja virusa i treba je izvoditi primenom ispravne tehnike koju preporučuje Svetska zdravstvena organizacija i upotrebom sapuna i tekuće vode ili sredstva za dezinfekciju ruku na bazi alkohola.

Svetska zdravstvena organizacija preporučuje da formulacije za dezinfekciju ruku sadrže 80% etanola ili 75% izopropil alkohola.

Za detaljne informacije o tome kako pripremiti formulacije za izradu dezificijensa za ruke, uključujući metode proračuna i formulacije i detaljni vodič za lokalne proizvođače, pogledajte Vodič za lokalnu proizvodnju Svetske zdravstvene organizacije: <https://www.who.int/gpsc/5mai/Guide to Local Production.pdf>

Dezinfekcija površina i prostora u apoteci

Budući da se SARS-CoV-2 može preneti kapljicama i kontaktom, bilo koja područja bolničkog okruženja i radnog prostora u apoteci koja su možda bila kontaminirana virusom trebaju da se dezinfikuju.

Prethodne studije o SARS CoV i MERS-CoV pokazuju da je SARS-CoV-2 osetljiv na ultraljubičasto zračenje i toplotu (56 ° C tokom 30 minuta). Takođe, sledeća dezinfekciona sredstva mogu efikasno inaktivirati SARS-CoV-2:

etar, 75% etanol, dezinficijensi koji sadrže hlor, persirćetna kiselina i hloroform.

Hlorheksidin nije mogao efikasno inaktivirati SARS-CoV-2.

Osoblje apoteke treba da očisti i dezinfikuje radno okruženje i prateće predmete i opremu u skladu sa odgovarajućim smernicama i propisima za čišćenje i dezinfekciju.

Lista dezinfekcijskih sredstava za najčešće kontaminirane predmete kod SARS-CoV-2 infekcije

Ovu listu sastavila je Kineska farmaceutska asocijacija. Za više detalja pogledajte originalni dokument (na engleskom jeziku) koji je dostupan na namenskoj veb stranici FIP (Kineska farmaceutska asocijacija, 2020 (12. Februar)), strana 11, <https://www.fip.org/file/4428>

Površine u objektu: dezinficijens koji sadrži hlor (1000 mg / L), hlor dioksid (500 mg / L), 75% alkohola

Ruke: dezinfekcijsko sredstvo koje sadrži hlor, vodonik peroksid, alkohol 80%

Koža: 0,5% dezinficijens na bazi joda, vodonik peroksid

Sluzokoža: dezinficijens na bazi joda, koncentracije 0,05%

Ustajali vazduh: Persirćetna kiselina, hlor-dioksid, vodonik-peroksid, raspoloživi upijajući materijal

Tekstil kao što je odeća, posteljina: dezinfekcijsko sredstvo koje sadrži hlor (500 mg / L) ili etilen oksid

Recepti i dokumenta: Etilen oksid

SAVETI ZA PACIJENTE

Pacijentima bez respiratornih simptoma treba savetovati sledeće:

1. Izbegavajte velika okupljanja i zatvorene prostore sa puno ljudi;
2. Održavajte udaljenost od najmanje jednog metra od bilo kojeg pojedinca sa respiratornim simptomima SARS-CoV-2 (npr. kašljem, kijanjem);
3. Temeljno obavljajte higijenu ruku (https://www.who.int/gpsc/5may/Hand_Hygiene_Why_How_and_When_Brochure.pdf), koristeći tečnosti I gelove za dezinfekciju ruku na bazi alkohola ako ruke nisu vidno zaprljane ili sapun i voda, kada su ruke vidno zaprljane;
4. Ako kašljete ili kijate prekrijte nos i usta svijenim laktom ili papirnom maramicom ili ubrusom, odložite ubrus odmah nakon upotrebe i operite ruke;
5. Uzdržite se od dodirivanja usta, nosa i očiju pre pranja ruku.

Medicinska maska nije potrebna, jer nisu dostupni dokazi o njenoj korisnosti u zaštiti zdravih osoba. Međutim, maske se mogu nositi u nekim zemljama prema lokalnim kulturnim navikama. Ako se koriste maske, treba primeniti najbolje prakse kako da ih nosite, skinete i

odložite, kao i na higijenu ruku nakon uklanjanja

Pacijentima sa respiratornim simptomima treba savetovati sledeće:

1. Nosite medicinsku masku i potražite medicinsku njegu i to što pre ili u skladu sa lokalnim protokolima ako osetite temperaturu, kašalj i otežano disanje;
2. Sledite savete u vezi sa odgovarajućim uputstvima za korišćenje maski.

Nošenje medicinskih maski kada to nije naznačeno može dovesti do nepotrebnih troškova, povećati teret nabavke i stvoriti lažni osećaj sigurnosti koji može dovesti do zanemarivanja drugih suštinskih mera kao što je higijena ruku. Dalje, pogrešno korišćenje maske može da spreči njegovu efikasnost i da poveća rizik od prenošenja. (SZO, 2020.)

Putovanja – saveti koje treba dati pacijentima

Ljudi mogu biti zabrinuti zbog mogućnosti putovanja istim avionom, brodom, autobusom ili drugim vozilom sa osobom zaraženom SARS-CoV-2 i mogu pitati farmaceuta o tome.

Korisno je podsetiti pacijente da se smatra da se širenje virusa SARS-CoV-2 sa čoveka na čoveka događa uglavnom kada inficirana osoba kašlje ili kije, slično kao što se širi grip i ostali respiratorni patogeni. To se može dogoditi tokom putovanja.

Dakle, ako osoba ima temperaturu i kašalj, trebalo bi ih savetovati da izbegavaju putovanja.

Države preduzimaju mere za pregled putnika na aerodromima i lukama u cilju ranog otkrivanja simptoma putnika radi dalje procene i lečenja i na taj način sprečava širenje bolesti uz minimlno ometanja u međunarodnom saobraćaju.

Screening uključuje: proveru znakova i simptoma (groznica iznad 38 ° C, kašalj); razgovor sa putnicima sa simptomima respiratorne infekcije koji dolaze iz pogođenih područja; usmjeravanje simptomatskih putnika na daljnji medicinski pregled nakon čega sledi testiranje na SARS-CoV-2; i držanje potvrđenih slučajeva u izolaciji i na lečenju. (SZO, 2020.)

Iako je važno da sve osoblje apoteka bude upoznato sa ovim smernicama i savetima, procenu pacijentovog rizika od infekcije SARS-CoV-2 treba da sprovedu farmaceuti. Oni su takođe odgovorni za odgovarajuće upućivanje sumnjivih slučajeva u odgovarajuću zdravstvenu ustanovu i vlasti.

Očigledno, postoji mogućnost izloženosti farmaceuta na liniji SARS-CoV-2, jer oni komuniciraju sa pacijentima koji su možda zaraženi, stoga bi zdravstveni radnici trebali preduzeti mere da se zaštite i oni.

Najčešća pitanja pacijenata i javnosti

Šta je novi koronavirus?

Novi koronavirus (nCoV) je onaj koji prethodno nije identifikovan. SARS-CoV-2 nije isto što i koronavirusi koji izazivaju blage bolesti, poput obične prehlade. Dijagnoza sa koronavirusom 229E, NL63, OC43 ili HKU1 nije isto što i dijagnoza SARS-CoV-2. To su različiti virusi i pacijenti sa SARS-CoV-2 biće ocenjeni i zbrinuti drugačije od pacijenata sa uobičajenom dijagnozom koronavirusa. (Centri za kontrolu i prevenciju bolesti, 2020.)

Koji je izvor SARS-CoV-2?

Zvaničnici i partneri u javnom zdravstvu naporno rade na identifikaciji izvora SARS-CoV-2. Koronavirusi su velika porodica virusa, od kojih neki izazivaju bolest kod ljudi, a drugi koji kruže među životinjama, uključujući deve, mačke i slepe miševе. Analiza genetskog stabla ovog virusa je u toku da bi se utvrdio specifičan izvor virusa. Teški akutni respiratorni sindrom (SARS), drugi koronavirus koji se pojavio zaraziti ljude, poticao je od civet mačaka, dok Respiratorni sindrom Bliskog Istoka (MERS) potiče od kamila. (Centri za kontrolu i prevenciju bolesti, 2020.)

Kako se virus širi?

Ovaj virus verovatno prvobitno potiče iz životinjskog izvora, ali izgleda da se sada širi od osobe do osobe. Važno je napomenuti da se širok raspon između ljudi. Neki virusi su visoko zarazni (poput ospica), dok su drugi virusi rjeđi. U ovom trenutku nije jasno koliko se lako ili održivo SARS-CoV-2 širi među ljudima. (Centri za kontrolu i prevenciju bolesti, 2020.)

Da li je SARS-CoV-2 isti kao MERS-CoV ili SARS virus?

Ne. Koronavirusi su velika porodica virusa, od kojih neki izazivaju bolest kod ljudi, a drugi koji kruže životinjama, uključujući deve, mačke i slepe miševе. Nedavno nastali SARS-CoV-2 nije isto što i koronavirusi koji izazivaju MERS ili SARS. Međutim, genetske analize pokazuju da je nastao iz virusa povezanog sa onim koji je izazvao SARS. U toku su istrage radi saznanja više. Ovo se brzo razvija i informacije će se ažurirati kako postanu dostupne. (Centri za kontrolu i prevenciju bolesti, 2020.)

Imam temperaturu i kašalj. Možda je to novi koronavirus?

Ako ste bili u Kini ili ste u bliskom kontaktu s potvrđenim slučajem infekcije SARS-CoV-2, to bi moglo biti i trebalo bi vas pratiti i testirati. Inače, to verovatno nije novi virus. U Severnoj hemisferi sada je sezona gripa, tako da može biti gripa.

Šta mogu učiniti da se zaštitim od infekcije?

Treba poštovati uobičajene higijenske mere za sprečavanje širenja infekcije: redovno pranje ruku, prekrivanje usta i nosa prilikom kašljanja i kihanja, temeljito kuvanje mesa i jaja. Izbegavajte bliski kontakt sa svima koji pokazuju simptome respiratornih bolesti poput kašlja i kihanja. (Kraljevsko farmaceutsko društvo, 2020.)

Postoje li određeni lekovi za sprečavanje ili lečenje SARS-CoV-2?

Do danas se ne preporučuje poseban lek za prevenciju ili lečenje SARS-CoV-2. Međutim, osobe zaražene virusom trebale bi dobiti odgovarajuću negu za ublažavanje i lečenje simptoma, a one sa teškim bolestima treba da primaju optimizovanu podržavajuću negu. Neki specifični tretmani se ispituju i biće testirani kroz klinička ispitivanja. Svetska zdravstvena organizacije pomaže u istraživanju i razvoju sa nizom partnera. (SZO, 2020.)

Ako se želite zaštititi od zaraze novim koronavirusom, treba održavati osnovnu respiratornu i higijenu ruku, kao i pravilno čuvanje i pripremu hrane i izbegavati bliski

kontakt, gde je to moguće, sa svima koji pokazuju simptome respiratornih bolesti poput kašlja i kijanja.

Uzimanje vitamina C, tradicionaln biljni čajevi, nošenje više maski za maksimalnu zaštitu i samolečenje lekovima, poput antibiotika ne preporučuju kao lekovi SARS-CoV-2, jer nisu efikasni a mogu biti čak i štetni.

U svakom slučaju, ako imate temperaturu, kašalj i otežano disanje, potražite na vreme lekarsku negu kako biste smanjili rizik od razvoja teže infekcije i budite sigurni da podelite nedavnu istoriju putovanja sa svojim lekarom

Da li vas vakcine protiv upale pluća štite od SARS-CoV-2?

Ne. Vakcine protiv upale pluća, kao što su pneumokokna vakcina (PV) i vakcina protiv hemofilusa gripe tipa B (Hib), ne pružaju zaštitu protiv SARS-CoV-2.

Virus je toliko nov i drugačiji da mu je potrebna sopstvena vakcina. Istraživači pokušavaju da ga razviju i VHO podržava njihove napore. Iako PV i Hib nisu efikasni protiv SARS-CoV-2, preporučuje se vakcinacija protiv respiratornih bolesti kako bi se zaštitilo vaše zdravlje. (SZO,2020.)

Da li su antibiotici efikasni u lečenju SARS-CoV-2?

Ne, antibiotici ne deluju protiv virusa; deluju samo na bakterijske infekcije. SARS-CoV-2 je virus i, prema tome, antibiotici se ne smeju koristiti kao sredstvo za prevenciju ili lečenje. Međutim, ako ste hospitalizovani sa SARS-CoV-2, možda ćete dobiti antibiotike jer je moguća bakterijska ko-infekcija. (SZO,2020.)

Da li se SARS-CoV-2 može dobiti od osobe koja nema simptome?

Verovatno. Razumevanje vremena kada zaraženi pacijenti mogu da prenesu virus na druge je kritično za kontrolu. Detaljne medicinske informacije od zaraženih ljudi potrebne su za utvrđivanje zaraznog perioda SARS-CoV-2. Prema nedavnim izveštajima, moguće je da ljudi zaraženi SARS-CoV-2 mogu biti zarazni pre nego što pokažu značajne simptome. Međutim, na osnovu trenutno dostupnih podataka, ljudi koji imaju simptome uzrokuju većinu širenja virusa. (SZO, 2020.)

Da li je sigurno primiti pismo ili paket iz Kine?

Da, sigurno je. Ljudi koji primaju pakete iz Kine ne rizikuju da obole od SARS-CoV-2. Iz prethodne analize znamo da koronavirusi ne prežive dugo na objektima, poput pisma ili paketa. (SZO, 2020.)

Da li su medicinske maske efikasne u zaštiti od infekcije?

Nošenje medicinske maske jedna je od preventivnih mera za ograničavanje širenja određenih respiratornih bolesti, uključujući SARS-CoV-2, na zahvaćena područja. Međutim, upotreba maske sama po sebi nije dovoljna da bi se obezbedio adekvatan nivo zaštite i trebalo bi da se usvoje druge podjednako relevantne mere, uključujući odgovarajuću higijenu ruku i druge mere kontrole i prevencije infekcije. (SZO, 2020.)

Bio sam u Kini i imam dijareju. Može li to biti SARS-CoV-2?

Najčešći simptomi infekcije SARS-CoV-2 su groznica, kašalj i nedostatak daha. Bolest se takođe može pojaviti samo sa drugim blagim simptomima, uključujući: nisku temperaturu,

kašalj, nelagodnost, rinitis, upalu grla bez ikakvih upozoravajućih znakova, poput nedostatka daha ili otežanog disanja, pojačanog respiratornog sekreta (tj. Ispljuvak ili hemoptiza) gastrointestinalni simptomi kao što su mučnina, povraćanje i / ili dijareja i bez promene mentalnog statusa (tj. konfuzija, letargija). Međutim, ako postoji samo dijareja, bez ikakvih respiratornih simptoma, malo je verovatno da je riječ o infekciji SARS-CoV-2.

Mogu li kućni ljubimci kod kuće širiti SARS-CoV-2?

Trenutno nema dokaza da se životinje / kućni ljubimci, poput pasa ili mačaka, mogu zaražiti SARS-CoV-2. Međutim, uvek je dobra ideja da nakon kontakta sa kućnim ljubimcima ruke operete sapunom i vodom. To vas štiti od raznih uobičajenih bakterija kao što su E coli i salmonela koje mogu prenositi kućni ljubimci.

MITOVI I ZABLUDE

SARS-CoV-2 pogađa samo starije ljude ili osobe sa već postojećim bolestima. Ljudi svih starosnih grupa mogu se zaraziti SARS-CoV-2. Stariji ljudi i ljudi sa već postojećim medicinskim stanjima (poput astme, dijabetesa, srčanih bolesti) izgleda da su ranjiviji. Svetska zdravstvena organizacija savetuje ljudima svih starosnih grupa da preduzmu korake kako bi se zaštitili od virusa, na primer, dobru higijenu ruku i dobru higijenu disajnih puteva. (SZO, 2020.)

Kontakt sa Kinezima treba izbegavati sve dok ne saznamo više o bolesti. Treba izbegavati bliski kontakt sa bilo kojim licem, koji je bio u Kini u prethodnih 14 dana i koji pokazuje simptome bolesti. U suprotnom, kontakt sa kineskim pojedincima ili zajednicama sam po sebi ne treba izbegavati i to stvara genetske stigme.

Jedenje belog luka može pomoći u sprečavanju infekcije s SARS-CoV-2. Beli luk je zdrava namirnica koja može imati neka antimikrobna svojstva. Međutim, ne postoje dokazi iz trenutne epidemije da je konzumiranje belog luka štitilo ljude od SARS-CoV-2.

Dim i gas iz vatrometa i petardi sprečavaju SARS-CoV-2. Ne. Udisanje dima i gasa iz vatrometa ili petarde je opasno i zaista ne ubija SARS-CoV-2.

Primena sezamovog ulja ubija SARS-CoV-2 Ne. Sezamovo ulje ne ubija SARS-CoV-2. Postoje neka hemijska dezinfekciona sredstva koja na površini mogu ubiti SARS-CoV-2. Uključuju dezinfekciona sredstva na bazi hloroform, etra, 75% etanol, persirćetnu kiselinu i hloroform. Međutim, imaju mali ili nikakav uticaj na virus ako ih stavite na kožu ili ispod nosa. Čak je opasno staviti ove hemikalije na kožu.

Čaj od anisa može pomoći u sprečavanju infekcije SARS-CoV-2 Čaj od semenki anisa je napitak koji može imati hidratantna svojstva. Međutim, ne postoje dokazi iz trenutne epidemije da je konzumiranje čaja od anisa zaštitilo ljude od SARS-CoV-2.

Sredstvo za ispiranje usta štiti vas od infekcije SARS-CoV-2 Ne. Nema dokaza da će vas upotreba sredstva za ispiranje usta zaštititi od infekcije SARS-CoV-2. Neki proizvodi za ispiranje usta mogu za nekoliko minuta eliminisati određene mikrobe iz pljuvačke. Međutim, to ne znači da vas štite od SARS-CoV-2 infekcije. (, 2020.)

Redovno ispiranje nosa fiziološkim rastvorom pomaže u sprečavanju infekcije SARS-CoV-2 Ne. Nema dokaza da redovno ispiranje nosa fiziološkim rastvorom štiti ljude od infekcije SARS-CoV-2. Postoji nekoliko ograničenih dokaza da redovno ispiranje nosa može pomoći da se brže oporavite od prehlade. Međutim, pokazalo se da redovno ispiranje nosa ne sprečava respiratorne infekcije. (SZO, 2020.)